

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام‌های پرداخت

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۳ و ۲ بهمن ۱۳۹۶
7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی

پرداخت‌سازان؛ فرصت‌ها، چالش‌ها و استراتژی‌ها

علیرضا لگزایی، عضو هیات مدیره و قائم‌مقام مدیرعامل بانک ملت، a.lagzaee@bankmellat.ir

هادی سپانلو، مدیر امور طرح و برنامه بانک ملت، h.sepanloo@bankmellat.ir

غلامحسین مختاری، کارشناس مسئول اداره کل سازمان و بهبود روش‌های بانک ملت، gh.mokhtari@bankmellat.ir

مسعود نارنجی، دکترای مهندسی صنایع دانشگاه علم و صنعت، mnarenji@alumni.iust.ac.ir

چکیده

صنعت بانکداری در سراسر دنیا به‌نحو فزاینده‌ای شاهد اقدامات مراجع و نهادهای قانون‌گذار در راستای الزامی نمودن استانداردهایی است که از یک سو موجب حفظ ثبات بانکداران می‌شود و از سوی دیگر باعث ایجاد چارچوب‌هایی برای ساده‌سازی فرایندها و کاهش هزینه‌ها می‌گردد. ابلاغیه اخیر بانک مرکزی ج.ا.ا نیز به‌عنوان یک سند بالادستی با موضوع پرداخت‌سازان، در همین راستا بوده و به بانک‌ها مجوزهای لازم جهت واگذاری آرایه‌ی خدمت توسط «ارایه‌دهندگان خدمات عامل سوم» را می‌دهد. با وجود اینکه ابلاغیه مربوط به پرداخت‌سازان برای بانک‌ها لازم‌الاجرا نیست، اما فراگیر شدن آن در بین بانک‌ها ممکن است از یک سو موجب افزایش هزینه‌های مربوط به الزامات امنیتی، کاهش سهم بازار و کاهش درآمد بانک‌ها در کوتاه‌مدت شده و از سوی دیگر باعث ارتقای انتظارات مشتریان، افزایش نوآوری، سهولت دسترسی و کاهش هزینه مشتریان بشود. بنابراین آیا برآیند حضور پرداخت‌سازان در بلندمدت دستاورد مثبتی را برای بانک‌ها و مشتریان به‌همراه خواهد داشت؟ در این مقاله با رویکردی توصیفی-پیمایشی، نخست فرصت‌ها و چالش‌های پیش‌روی بانک‌ها در قبال تغییرات حاصل از ورود پرداخت‌سازان مورد ارزیابی قرار گرفته و تلاش شده است تا به این سوال پاسخ داده شود که ورود پرداخت‌سازان در صنعت بانکداری ایران چه تاثیراتی دارد؛ و در ادامه استراتژی مناسب برای بانک‌ها جهت برخورد با این پدیده استخراج شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات پرسش‌نامه‌ای محقق ساخته مورد استفاده قرار گرفته که پایایی آن توسط نرم‌افزار SPSS، ۰,۹۹۱ محاسبه و جامعه آماری نیز به‌صورت هدفمند-طبقه‌ای و از بین متخصصین در سطوح مختلف (بانک مرکزی، بانک‌ها، پرداخت‌سازان و مشتریان) انتخاب شده است. برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از تحلیل عاملی تاییدی و نرم‌افزار LISREL بهره‌گیری شده است. اصلی‌ترین یافته‌های این مطالعه به این صورت است که: حضور پرداخت‌سازان در بلندمدت بر روی صنعت بانکی و مشتریان اثر مثبت داشته و علی‌رغم اینکه اغلب بانک‌های کشور تاکنون استراتژی «انتظار و مشاهده» را در قبال پرداخت‌سازان اتخاذ نموده‌اند اما آمادگی و علاقه لازم را برای مشارکت با آن‌ها نشان می‌دهند. نحوه ورود بانک‌ها به عرصه پرداخت‌سازان و اقدام عملی آن‌ها متفاوت بوده و وابستگی زیادی به راهبردهای بانک‌ها در قبال پرداخت‌سازان دارد.

واژگان کلیدی: پرداخت‌سازان، دستورالمعل خدمات پرداخت، ارایه‌دهندگان خدمات پرداخت عامل سوم، ارایه‌دهندگان خدمات اطلاعات حساب

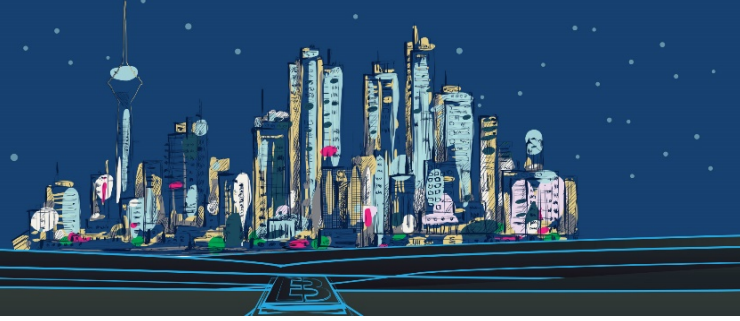

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام‌های پرداخت

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۳ و ۲ بهمن ۱۳۹۶

7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نواوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی

Abstract

The new payments ecosystem brings increasingly regulations to obligate standards which mitigate risks that on one hand increase sustainability, and on the other hand to establish frameworks for process simplicity and cost reduction. Iranian Central Bank's recent announcement about payment initiators, permits banks to outsource payment services to third party providers. Despite the new announcement is not mandatory for banks, its deployment between banks in short term may result in increased banking security expenditure, reduced market share and revenues and banks might be experiencing fast-evolving financial landscape with increasingly digital customer expectations, innovation, availability. Therefore, banks are expected to both innovate and take less risk, while innovating will always involve taking risk to some extent simultaneously. Accordingly, will there be a positive outcome for banks and customers with new entrants in the long run? In this paper, with a descriptive-survey approach, first of all, the opportunities and challenges of banks to respond to changes brought about by the arrival of new players have been evaluated and it has been attempted to find out the influence of new players in the Iranian banking industry. And then a strategy for banks to deal with this phenomenon has been extracted. A researcher-made questionnaire was used to collect the data. The reliability of the questionnaire was calculated using SPSS software, 0.991, and the statistical population was selected in a nonrandom-stratified sampling and among specialists at different levels (central bank, banks, payment initiators and customers). To analyze the findings, a Confirmatory Factor Analysis (CFA) and LISREL software have been used. The main findings of this study are that: new entrants in payment services has had a positive impact on the banking industry and customers, and in spite of the fact that most banks have adopted the "Wait and See" strategy towards payment initiators, they show up their interest to cooperate with them. The way in which banks treat the payment services and their practical action is different and depends on their strategies towards the payment initiators.

Keywords: Payment Initiator .PSD2 .PISP .AISP .TPSP

۱- مقدمه

صنعت پرداخت در سال‌های اخیر به دلیل تحولات عظیم تکنولوژیک و ایجاد قوانین و مقررات فراوان، در حال گذار از یک تغییر دو وجهی است؛ در حالی که مشتریان به‌عنوان یکی از وجوه زنجیره ارزش این صنعت، شاهد نوآوری‌های زیادی هستند، ارائه‌دهندگان خدمات پرداخت هنوز چالش‌های فراوانی در تقویت زیرساخت‌های خود دارند. روندهایی از قبیل بانکداری باز^۱، رشد پرداخت‌های دیجیتال، نوآوری در پرداخت‌های درون مرزی و چالش‌های ناشی از ورود ارائه‌دهندگان خدمات جایگزین، در حال اثرگذاری بر روی صنعت بانکداری بوده و موجب تشدید رقابت، افزایش نوآوری و تقویت کارایی شده است [1]. تاکنون صنعت بانکداری دنیا در قبال تغییر و تحولات اخیر، تقریباً رویکرد ثابتی را اتخاذ نموده است، این در حالی است که بازیگران غیرسنتی با بهره‌گیری از راه‌حلهایی که باعث ارتقای سرعت عرضه و سهولت دسترسی می‌شوند، در حال افزایش نفوذ خود هستند. این تفاوت رویکردها با ورود قوانین و مقررات جدید در حوزه پرداخت و بانکداری باز همزمان شده و می‌تواند یک محرک جدی برای تغییر رویکرد بانک‌ها باشد [2].

در فصل جدید روابط مشتریان و بانک‌ها، مشتریان (خرد و کسب‌وکارها) قادر خواهند بود که از ارائه‌دهندگان خدمات عامل سوم برای مدیریت امور مالی خود بهره بگیرند. به‌عبارت دیگر تا زمانی که مشتری رضایت داشته باشد، به جای بانک‌ها سایر موسسات می‌توانند خدماتی را که پیش‌تر از سوی بانک‌ها ارائه می‌شد را به مشتریان ارائه نمایند. این بدان معناست که در آینده‌ای نزدیک، مشتریان قادر خواهند بود از طریق پرداخت‌سازان (حتی فیس‌بوک و گوگل)، قبوض خود را پرداخت کنند، انتقال وجه به سایر حساب‌ها انجام دهند و مخارج خود را تجزیه و تحلیل کنند، در حالی که کماکان حساب آن‌ها در شرایطی امن نزد بانک قرار دارد.

بانک‌ها برای پذیرش پرداخت‌سازان و توسعه مشارکت با آن‌ها با چالش‌های متعددی مواجه‌اند. برخی چالش‌های پیش‌رو عبارت‌اند از اینکه [3]:

- چگونه باید بین دسترسی به حساب‌ها و امنیت، توازن برقرار کرد.
  - پیش از ابلاغ استانداردهای فنی رگولاتوری چگونه می‌توان برای چالش‌های فنی آماده شد.
  - بانک‌ها و موسسات غیربانکی چگونه می‌توانند برای ورود تازه‌واردان آماده شوند.
  - یک بانک باید چه جایگاهی برای آینده پرداخت خود متصور باشد.
- اما از سویی دیگر فرصت‌های جدیدی به روی بانک‌ها و مشتریان گشوده خواهد شد که برخی فرصت‌ها عبارت‌اند از [3]:
- تمرکز بیشتر بر محوریت مشتری و ارائه‌ی خدمات با سرعت بیشتر، کیفیت بالاتر، سهولت دسترسی بهتر و هزینه‌های پایین‌تر برای آن‌ها
  - مشارکت بیشتر بانک‌ها با فینتک‌ها برای ایجاد نوآوری‌ها و خدمات ارزش افزوده بیشتر
  - افزایش انتظارات مشتریان در دریافت خدمات شخصی‌سازی شده و ترغیب آن‌ها به استفاده بیشتر از خدمات الکترونیک و افزایش حاشیه سود بانک‌ها
  - در معرض آزمون قرار گرفتن بانک‌ها در مواجهه با ای‌پی‌آی‌ها^۲ بعنوان گامی موثر در حرکت به سوی بانکداری باز

¹ Open Banking

² API = Application Programming Interface

در اتحادیه اروپا موضوع پرداخت‌سازان از سال ۲۰۰۷ تاکنون مطرح بوده و دست‌خوش تحولات بسیاری شده است. طبق آخرین مصوبه پارلمان اروپا تحت عنوان «پی‌اس‌دی ۲»، بانک‌ها با پذیرش پرداخت‌سازان، متعهد می‌شوند دسترسی‌های لازم به حساب‌های مشتریان را برای ارائه‌دهندگان خدمات عامل سوم فراهم کنند. این امر پرداخت‌سازان را قادر خواهد ساخت که خدمات خود را بر مبنای داده‌ها و زیرساخت‌های بانک بنا نهند. در چنین شرایطی بانک‌ها دیگر فقط با سایر بانک‌ها رقابت نخواهند داشت بلکه هر پرداخت‌سازی که مجاز به عرضه خدمات مالی باشد نیز رقیب بانک‌ها خواهد بود. این شرایط یک موقعیت اضطراری برای تفکر دوباره و باز طراحی خدمات و مدل‌های کسب‌وکار بانکی جهت تلاش برای دستیابی به جایگاه قبلی و رسیدن به موقعیت جدید در عرصه بازار خواهد بود [4].

واژه‌ی پرداخت‌سازان در ایران برای اولین بار توسط بانک مرکزی ج.ا.ا در ابلاغیه‌ای تحت عنوان «انتقال وجه کارت به کارت دوجانبه بدون حضور کارت» به کار رفته و دربرگیرنده شرکت‌های عامل سومی است که امکان ارائه خدمات پرداخت را داشته باشند [5]. این ابلاغیه که در تاریخ ۱۳۹۶/۳/۲۵ منتشر شد، اولین گام از برنامه‌ی گسترده‌ای است که بانک مرکزی ج.ا.ا در راستای اهداف بانکداری باز برداشته و پس از آن مصوبات جدیدی تحت عنوان پرداخت‌بان، پرداخت‌یار و همراه یار در حوزه‌ی واگذاری عملیات پرداخت منتشر کرده است. با در نظر گرفتن تجربیات سایر کشورها در خصوص پرداخت‌سازان و وجود شرایط و متقاضات خاص حاکم بر فضای اقتصادی و مالی کشور، گام برداشتن در این راه نیازمند بررسی‌های دقیق و حساب شده است. در این تحقیق تلاش شده است تا با در نظر گرفتن منافع کلیه ذی‌نفعان، ابعاد مختلف موضوع بررسی شده و فرصت‌ها و چالش‌هایی که بانکداران در این راه پیش‌روی خواهند داشت ارائه گردد تا بهترین استراتژی برای ورود به این مقوله توسط بانک‌ها اتخاذ شود. در ادامه مروری بر بندهای مصوبه شماره ۹۶/۸۸۰۹۸ تاریخ ۱۳۹۶/۰۳/۲۵ بانک مرکزی ج.ا.ا در خصوص پرداخت‌سازان شده است.

۱-۲- ابلاغیه بانک مرکزی در خصوص ضوابط و شرایط ارائه خدمت انتقال کارت به کارت

بانک مرکزی باهدف توسعه خدمات بانکداری الکترونیک و ایجاد زمینه برای گسترش نظام‌مند فناوری‌های مالی در نظام بانکی، با همکاری عوامل ذی‌ربط اقدام به بررسی و تعیین ضوابط و شرایط ارائه خدمت (انتقال وجه کارت به کارت دوجانبه بدون حضور کارت) نموده است. معرفی این خدمت می‌تواند از طریق پرداخت‌سازان^۱ و در قالب‌هایی نظیر برنامه‌های همراه به مشتریان ارائه شود. الزامات این ابلاغیه شامل موارد زیر است:

۱. انتقال کارت به کارت دوجانبه توسط برنامه‌های بانک‌ها و یا مؤسسات اعتباری یا پرداخت‌سازان طرف قرارداد با آن‌ها، از تاریخ این نامه با رعایت الزامات پیش‌گفته امکان‌پذیر است.
۲. بانک یا موسسه اعتباری می‌تواند با پذیرش تمامی مسئولیت‌های مترتب به ارائه خدمت مزبور، عملیات آغاز و جمع تراکنش‌های مرتبط با خدمت را به اشخاص حقوقی تحت عنوان پرداخت‌ساز برون‌سپاری نمایند. این برون‌سپاری نافی هیچ‌کدام از وظایف قانونی و مقرراتی بانک و یا موسسه اعتباری نبوده و مسئولیت رعایت تمامی دستورالعمل‌ها و استانداردهای مرتبط بر عهده بانک یا موسسه اعتباری است.
۳. ارائه خدمات فوق از طریق برنامه‌های مختلف و متعدد، با رعایت شروط و ضوابط پیش‌گفت، از سوی بانک یا موسسه اعتباری میسر است.
۴. در صورت جمع خدمات چند بانک، برنامه‌ی پرداخت‌ساز باید امکان انتخاب بانک یا موسسه اعتباری ارائه‌دهنده خدمات را برای مشتری فراهم کند.

¹ Payment Initiators

۵. برنامه پرداخت‌ساز نمی‌تواند به‌صورت خودکار، بانک ارائه‌دهنده خدمت را انتخاب کند و این انتخاب باید از سوی مشتری انجام شود.

۶. پس از دریافت درخواست از سوی برنامه پرداخت‌ساز، تراکنش انتقال وجه باید تحت کنترل بانک یا مؤسسه اعتباری ارائه‌دهنده خدمت و توسط زیرساخت‌های آن صورت پذیرد.

۷. ارائه این خدمت و هرگونه خدمت دیگری که منجر به انتقال وجه بین‌بانکی شود، باید به‌طور انحصاری از طریق زیرساخت‌های ملی پرداخت و تسویه موجود صورت پذیرد.

آیین‌نامه‌ی اجرایی مربوط به ابلاغیه مذکور تحت عنوان «الزامات خدمت انتقال کارت به کارت دوجانبه دون حضور کارت» که بانک‌ها و موسسات اعتباری را ملزم به رعایت برخی الزامات می‌کند نیز ارایه شده است که در ادامه برخی موارد مهم آن تشریح شده است:

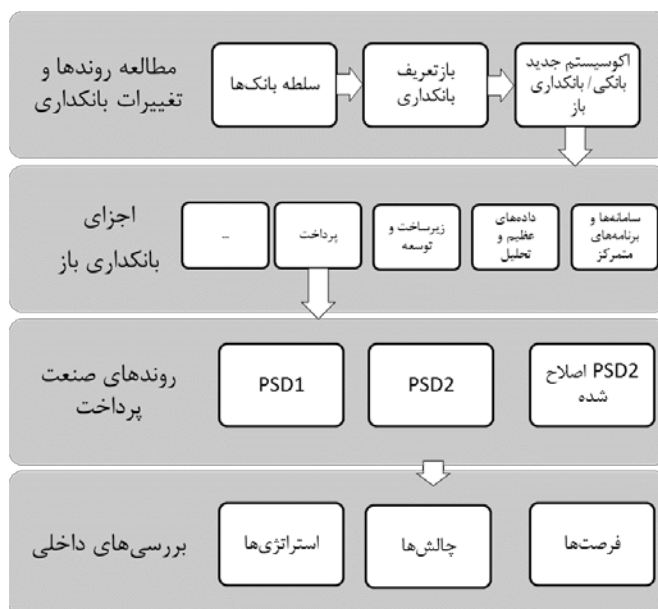
- در این نوع انتقال وجه، ابزار پذیرش متعلق به یکی از بانک‌های مبدأ یا مقصد تراکنش انتقال وجه است.
- پرداخت‌ساز شخصیت حقوقی است که با توسعه برنامه، امکان آغاز و تجمیع تراکنش‌های انتقال وجه کارت به کارت را فراهم کرده است
- ارائه این خدمت مستلزم احراز هویت دو عاملی است. این عوامل می‌توانند شامل: (۱) آنچه که کاربر داند (مانند کلمه عبور یا رمز کارت‌های بانکی (۲) آنچه کاربر در اختیار دارد (مانند کارت‌های بانکی (۳) آنچه کاربر هست (مانند مشخصات زیستی کاربر) باشد.
- مؤسسه اعتباری مجاز است عملیات آغاز و تجمیع تراکنش‌های مرتبط با خدمت را به اشخاص حقوقی واگذار نماید، با این وجود مسئولیت و پاسخگویی در قبال خدمت مذکور همچنان بر عهده مؤسسه اعتباری واگذارکننده است.
- مؤسسه اعتباری موظف است اطمینان حاصل نماید که پرداخت‌ساز، ریسک‌های امنیتی و عملیاتی مرتبط با آغاز و تجمیع تراکنش‌ها را با استفاده از چارچوبی متشکل از سازوکارهای کنترلی و اقدامات کاهش‌ی مناسب مدیریت می‌کند.
- مؤسسه اعتباری موظف است اطمینان حاصل کند که در فرایند ارائه خدمت، با استفاده از سازوکارهای قوی، مشتری احراز هویت شده و تراکنش صحت سنجی می‌شود. منظور از سازوکار قوی، احراز هویت حداقل دو عامله و در صورت امکان بیش از یک کاناله‌ای است که در آن مشخصات تراکنش انتقال (شامل مبلغ و مشخصات کارت مقصد انتقال) لحاظ شده باشد.
- اطلاعات محرمانه کارت مشتریان نباید روی ابزارهای پذیرش یا در امکانات پرداخت‌ساز ذخیره شوند.
- سقف مبلغ تراکنش قابل انجام در خدمت، ده میلیون ریال در روز است
- کارمزد هر تراکنش در این خدمت مطابق با نرخ کارمزدهای انتقال وجه ابلاغ شده توسط بانک مرکزی است

در ادامه این تحقیق، ابتدا متدولوژی مورد استفاده معرفی و مروری بر ادبیات موضوع و سیر تحولی پرداخت‌سازان در دنیا شده است، پس از آن مدل مفهومی فرصت‌ها و چالش‌های پرداخت‌سازان و روش تحقیق مورد استفاده برای استخراج داده‌ها و اطلاعات و تحلیل آن‌ها ارایه شده و در ادامه یافته‌ها و نتایج حاصل از تحقیق در خصوص فرصت‌ها و چالش‌های پیش‌روی بانک‌ها در قبال پرداخت‌سازان برای بازار مالی ایران معرفی گردیده است. در پایان نیز نتایج تحقیق در قالب استراتژی‌ها و راهکارهای عملیاتی برای بانک‌های ایران جمع‌بندی شده است.

۲- متدولوژی تحقیق

برای انجام این تحقیق، بررسی عمیقی بر روی مطالعات صورت گرفته در ادبیات موضوع و تجربیات سایر کشورها در این حوزه، انجام شده تا از این طریق اثرات احتمالی پرداخت‌سازان بر روی صنعت بانکداری ایران شناسایی شود. در ادامه با بررسی‌های دقیق داخلی با نظرات خبرگان در خصوص قوانین و مقررات، امکان‌پذیری اجرای این طرح، اقدامات انجام شده تاکنون و آسیب‌پذیری اقدامات آتی انجام شده است. ابزارهای مورد استفاده برای جمع‌آوری اطلاعات خارجی، جستجوی اینترنتی و کتابخانه‌ای بوده است و در مطالعات داخلی علاوه بر ابزارهای مذکور از روش مصاحبه و پرسشنامه نیز استفاده شده است. مصاحبه‌های انجام شده برای صحت‌سنجی یافته‌های اولیه از ادبیات موضوع و با بیش از ۱۵ نفر از مدیران ارشد بانک‌ها، مدیران بانک مرکزی و تعدادی از شرکت‌های پرداخت‌ساز مصاحبه (به روش گروه‌های کانونی) صورت گرفته است. در ادامه متدولوژی استخراج اطلاعات جهت کسب نتیجه مورد انتظار بانک‌ها در قبال پرداخت‌سازان در ایران ترسیم شده است.

تصویر ۱- متدولوژی انجام تحقیق

همان‌طور که در تصویر فوق مشاهده می‌شود برای انجام این تحقیق یک متدولوژی ۴ مرحله‌ای در نظر گرفته شده است. در گام نخست تغییرات و روندهای صنعت بانکداری مورد بررسی قرار گرفته است و ۳ روند اصلی در این سیر تکاملی شناسایی شده است. در آخرین مرحله از تکامل صنعت بانکداری، اکوسیستم جدید بانکی معرفی شده است که تحت عنوان بانکداری باز یا بانکداری دیجیتال نیز شناخته می‌شود. در مرحله دوم متدولوژی، به اجزای مختلف بانکداری باز پرداخته شده و یکی از مهم‌ترین موارد آن یعنی پرداخت مورد بررسی دقیق قرار می‌گیرد. در گام سوم متدولوژی، روند تغییرات در صنعت پرداخت با توجه به استراتژی باز مورد بررسی قرار می‌گیرد. در آخرین گام از متدولوژی نیز به موضوع پرداخت و تغییرات آن در صنعت بانکداری ایران پرداخته شده و فرصت‌ها، چالش‌های احتمالی در اجرایی نمودن آن ارزیابی خواهد شد.

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام‌های پرداخت

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۳ و ۲ بهمن ۱۳۹۶
7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی

۳- ادبیات موضوع

پرداخت‌سازان به شیوهی نوین که مد نظر بانک مرکزی قرار گرفته موضوع جدیدی است که هیچ سابقه‌ی قبلی (در چارچوب‌های قانونی) در ایران ندارد. این در حالی است که در دنیا با توجه به روندهای کلان و تحولاتی که در صنعت بانکداری رخ داده است، موضوع پرداخت‌سازان قدمتی حدود ۱۰ ساله داشته و در حال رسیدن به بلوغ نسبی است. در این بخش ابتدا مروری بر روندهای صنعت بانکداری و تحولات پیش‌رو شده است تا سیر تکاملی بانک‌ها و بلوغ خدمات در این صنعت بررسی شود، سپس بانکداری باز به‌عنوان بالاترین سطح تکامل مورد بررسی قرار گرفته و حوزه پرداخت در این سطح با تفصیل بیشتر مطرح خواهد شد. در ادامه سیر تحولات در خصوص خدمات پرداخت در اروپا مورد مطالعه قرار گرفته و مقایسه‌ای بین وضعیت کنونی اروپا و ایران در خصوص پرداخت‌سازان شده است.

۳-۱- روندهای کلان و تاثیر آن بر صنعت بانکداری

بررسی و مطالعه روندهای تاثیرگذار بر صنعت بانکداری حاکی از آن است که این صنعت در مرحله‌ی گذار خود به سر می‌برد. در جدول شماره ۱، ۵ مورد از اصلی‌ترین روندهای حاکم بر صنعت بانکداری معرفی شده است [6]:

جدول ۱- کلان روندهای تاثیرگذار بر صنعت بانکداری [6]

مفهوم	روند کلیدی
دیجیتالی شدن	- نفوذ فزاینده اینترنت در سطح جهان که باعث ظهور رقبای جدیدی در صنعت بانکدار شده است (مانند فینتک‌ها)^۱ - فناوری‌های جدید (مثل روبانیک یا بلاک‌چین)^۲ مدل کسب و کار سنتی بانکی را به‌طور کلی تغییر داده‌اند - دستگاه‌های زیست‌سنج^۳، گیمیفیکیشن^۴ و سرمایه‌گذاری دیجیتال تجربه مشتری از صنعت بانکداری و محصولات آن را ارتقا داده است.
جمعیت‌شناختی	- رشد جمعیت در کشورهای درحال توسعه بازار جدیدی برای بانک‌ها ایجاد می‌کند و در عین حال تغییری در قدرت اقتصادی افزایش سن جمعیت بخصوص در کشورهای صنعتی، بر نیازهای مشتری و الگوی مصرف و پس‌انداز آنها تاثیر می‌گذارد - متولدین هزاره سوم درحال تبدیل شدن به جمعیت مولد هستند که مستلزم بازتعریف روابط مشتری و نیروی کار است.
جهانی شدن	- مشتریان بین‌المللی نیازمند سطوح بیشتری از خدمات و مشاوره‌ها جهت تطبیق با پیچیدگی‌های فرامرزی هستند. - نوآوری‌ها از خط مقدم جوامع و محدوده صنایع عبور می‌کنند و منجر به همگرایی بیشتر آنها می‌شوند. - جهانی شدن خلق ثروت و کامیابی را در بازارهای در حال توسعه شدت می‌بخشد
مقررات	- پیاده‌سازی مقررات ایجاد شده پس از بحران مالی تا سال‌های آتی همچنان اولویت بانک‌هاست - کاربرد فرا منطقه‌ای قوانین و مقررات ملی پیچیدگی مدیریت اجابت‌ها را افزایش می‌دهد - قوانین حمایت از مصرف‌کننده بر هزینه خدمات بخش‌های مشخصی از مشتریان اثرگذار است و لازم است بانک‌ها انتخاب‌های استراتژیک انجام دهند.

¹ Fintech

² Blockchain

³ Biometric

⁴ Gamification

جدول ۲- مراحل تکامل و توسعه صنعت بانکداری [6]

مرحله تکامل	شرح	شکل مفهومی
سلطه بانکها	در این مرحله بانکها به پشتوانه‌ی مقررات سخت‌گیرانه، از کسب‌وکار کنونی خود حمایت کرده و تا جایی که در توان آنها باشد به روند فعلی خود ادامه می‌دهند، تنها هر از گاهی با استفاده از فناوری‌های جدید کسب‌وکارهای خود را توسعه می‌دهند.	
بازتعریف بانکداری	در این مرحله برخی بانکها که موفق به استفاده از فناوری‌های جدید نمی‌شوند اقدام به بازتعریف ساختار خود نموده و نوع جدیدی از بانکداری را پیاده‌سازی می‌کنند.	
اکوسیستم جدید بانکی	در این مرحله تازه‌واردان اخلاص گرسهم چشمگیری از بازار را به خود اختصاص داده و اکوسیستم جدیدی از بانکداری ایجاد می‌شود که بانکها پشتیبان فعالیت‌های تازه‌واردان بوده و از آن پس تازه‌واردان در مواجهه مستقیم با مشتریان خواهند بود.	
● بانکهای سنتی ● تازه واردان ● بانکهای جدید ● مشتریان		

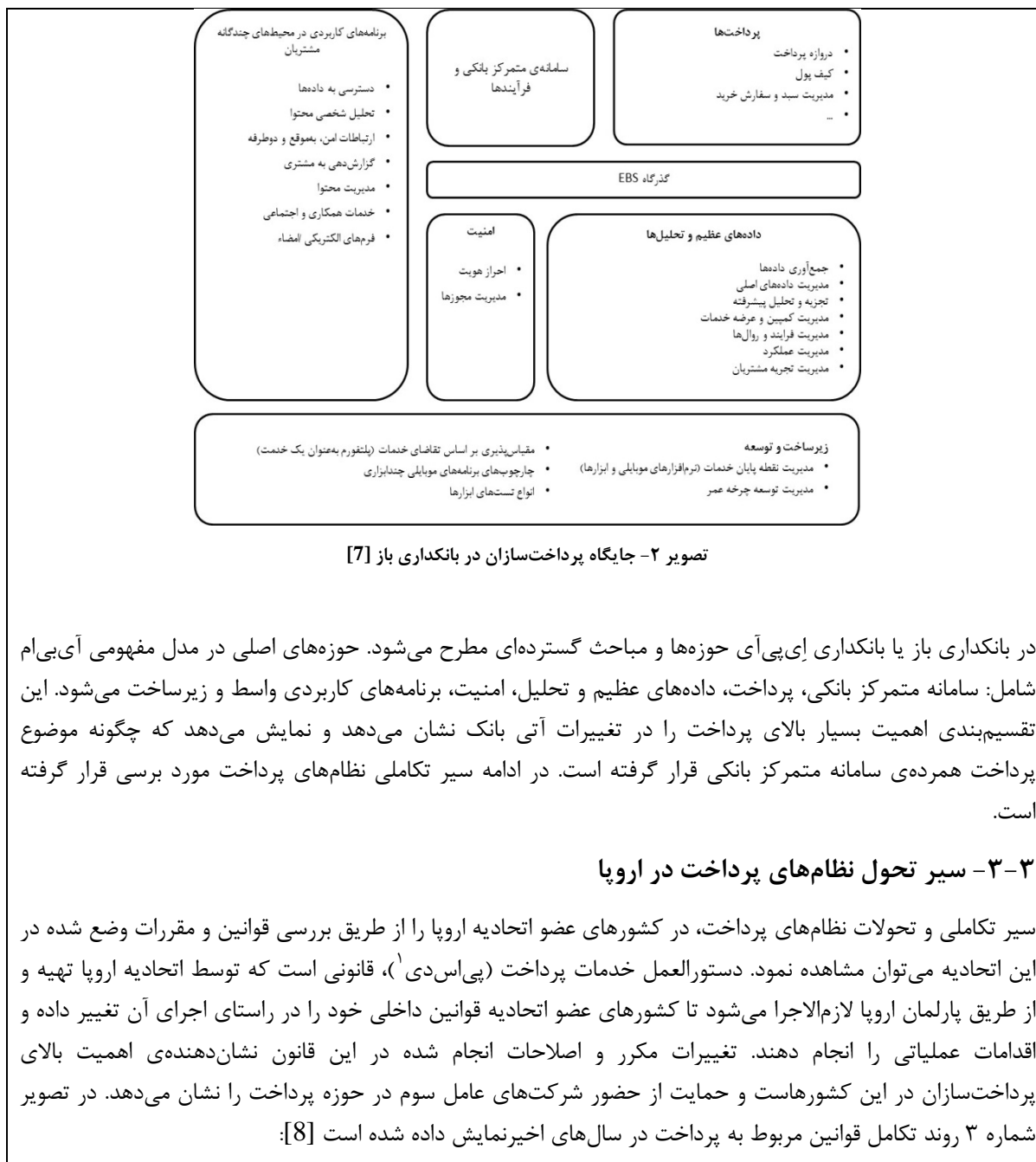
با تکامل صنعت بانکداری و تحول ایجاد شده و ظهور اخلاص گران تازه‌وارد، مرحله‌ی جدیدی آغاز می‌شود که تحت عنوان بانکداری باز یا بانکداری ای‌پی‌آی^۱ شناخته می‌شود. در این نوع بانکداری، عمده خدماتی که امروزه وجود دارد و همچنین خدمات نوینی که بر پایه نوع‌آوری‌های اخلاص گران توسعه یافته، توسط همان تازه‌واردان و در بستر زیرساخت‌های موجود بانکها به مشتریان ارائه می‌شود. به عبارت دیگر در بانکداری باز خدمات بانکی خارج از چارچوب‌های بانکی و توسط شرکت‌های عامل سوم همچون استارت‌آپها و فین‌تکها ارائه می‌شود. در ادامه مروری بر بانکداری باز و جایگاه پرداخت در آن شده است.

۲-۳- بانکداری باز

مفهوم بانکداری باز در پی تکامل بانکداری و تحولات پیش‌روی روز به روز بیشتر محقق شده و خدمات بیشتری توسط شرکتها و موسسات غیرمالی ارائه خواهد شد. مدل مفهومی ارائه شده توسط آی‌بی‌ام^۲ در خصوص بانکداری باز مطابق تصویر شماره ۲ است [7]:

¹ API = Application Programming Interface

² IBM

¹ PSD = Payment Service Directive

تصویر ۳- تغییرات دستورالعمل خدمات پرداخت از سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۷ [8]

همان‌طور که مشاهده می‌شود «پی‌اس‌دی» در سال ۲۰۰۷ برای تنظیم قوانین مربوط به پرداخت وضع شد، در آن نسخه تنها به خدمات قابل ارایه از طریق بانک‌ها، موسسات پرداخت و موسسات مالی اجازه فعالیت می‌داد که همگی این‌ها تحت عنوان ارایه‌دهندگان خدمات پرداخت شناخته می‌شدند. «پی‌اس‌دی» شامل مفاد مربوط به کارمزد، اطمینان از ارایه تمام اطلاعات کلیدی به مشتری قبل و بعد از پرداخت و مواردی از این قبیل می‌شود. به علاوه، «پی‌اس‌دی» گامی اساسی برای کاهش زمان پرداخت به یک روز بود. موافقت بانک‌ها برای دسترسی به حساب‌ها و پرداخت‌ها مورد نیاز بود. در نهایت، اجرای «پی‌اس‌دی» تنها زمانی محقق می‌شد که پرداخت‌کننده و گیرنده هر دو در اتحادیه اروپا واقع شده باشند.

- در سال ۲۰۱۳ پیشنهاد بازنگری در «پی‌اس‌دی» توسط اتحادیه اروپا برای کاهش ریسک بانک‌ها تهیه شد
- در سال ۲۰۱۴، «پی‌اس‌دی ۲» توسط اتحادیه اروپا تنظیم و پیشنهاد شد
- در سال ۲۰۱۵، «پی‌اس‌دی ۲» توسط پارلمان اروپا تصویب شد
- در سال ۲۰۱۶، «پی‌اس‌دی ۲» لازم الاجرا شد، طی یک بازه ۲ ساله همه کشورها ملزم شدند تغییرات قانونی را ایجاد کرده و بستری لازم را برای اجرای آن مهیا کنند.

در تمایز دستورالعمل جدید نسبت به دستورالعمل‌های پیشین، «پی‌اس‌دی ۲» یک دستورالعمل مبتنی بر داده و تکنولوژی است که هدف آن افزایش رقابت، نوآوری و شفافیت در سراسر بازار اروپا و همچنین افزایش امنیت پرداخت‌های اینترنتی و دسترسی به حساب‌ها است. در هسته «پی‌اس‌دی ۲»، الزام است که بانک‌ها، دسترسی لازم به خدمات پرداخت/حساب آنلاین مشتری را به شیوه‌ای امن و قانونی به پرداخت‌سازان اعطا کنند. این قانون «دسترسی به حساب»^۱ بانک‌ها یا سایر پی‌اس‌دی‌ها^۲ نگهدارنده حساب را ملزم می‌کند تا برای ای‌پی‌ای‌ها دسترسی ایمن به حساب مشتریان و داده‌های آن‌ها را در صورتی که دارنده حساب رضایت دهد، فراهم کنند. برای ارایه دسترسی به حساب‌ها، بانک‌ها همچنین باید اجازه شناسایی و تعیین هویت مشتری را به ای‌پی‌ای‌ها بدهد. دسترسی به حساب‌های مشتریان از کانال ای‌پی‌ای‌ها، ارایه نمونه‌های کاملاً جدیدی از خدمات که تحت «پی‌اس‌دی ۲» تنظیم می‌شوند را میسر می‌سازد [9].

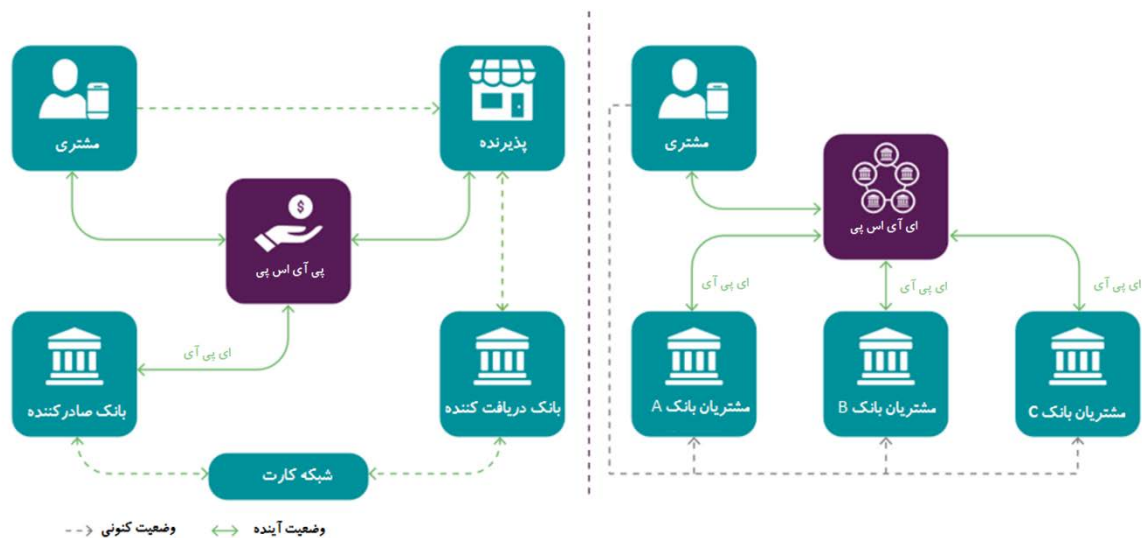
¹ XS2A = Access to Account

² PSP = Payment Service Providers

در این دستورالعمل، ۲ بازیگر جدید را به عرصه صنعت مالی معرفی شده است که عبارت‌اند از ارایه‌دهندگان خدمات پرداخت‌سازان (پی‌آی‌اس‌پی^۱) و ارایه‌دهندگان خدمات اطلاعات حساب‌ها (ای‌آی‌اس‌پی^۲) [10]:

- «پی‌آی‌اس‌پی‌ها» شرکت‌های عامل سومی هستند که قادر خواهند بود پرداخت‌های آنلاین را به یک پذیرنده الکترونیک یا یک ذی‌نفع به صورت مستقیم و از طریق حساب بانکی پرداخت کننده در یک پرتال آنلاین انجام دهند، این موضوع باعث ایجاد راه‌حل‌های جدید پرداخت می‌شود. پذیرنده‌های بزرگ، بانک‌ها، شرکت‌های فین‌تک ظرفیت ارایه چنین خدماتی را خواهند داشت. سورت^۳ و تراستلی^۴ نمونه‌هایی از پی‌آی‌اس‌پی‌ها هستند که در حال فعالیت در بازارهای اروپایی می‌باشند.
  - «ای‌آی‌اس‌پی‌ها» شرکت‌های عامل سومی هستند که به‌طور رسمی به‌عنوان «ارایه‌دهندگان اطلاعات حساب‌ها» شناخته می‌شوند و قادر به استخراج اطلاعات حساب‌های مشتری شامل سابقه تراکنش و گردش حساب هستند. امکان ارایه خدمات جدید با این داده‌ها میسر خواهد شد. بانک‌ها، شرکت‌های فین‌تک و شرکت‌های خدمات مالی غیرسنتی ظرفیت ارایه چنین خدماتی را خواهند داشت. موون^۵ و مینت^۶ شرکت‌هایی هستند که در حال حاضر در بازارهای اروپایی به‌عنوان ای‌آی‌اس‌پی خدمت ارایه می‌کنند.
- در ادامه مدل گردش اطلاعات بین مشتری، بانک و شبکه‌ی کارت برای وضعیت کنونی و وضعیت آینده در حضور پی‌آی‌اس‌پی و ای‌آی‌اس‌پی نمایش داده شده است.

تصویر ۴- مقایسه مدل گردش مالی در وضعیت کنونی و وضعیت آینده در حضور «پی‌آی‌اس‌پی» و «ای‌آی‌اس‌پی» [10]

ورود «پی‌آی‌اس‌پی‌ها» و «ای‌آی‌اس‌پی‌ها» در اروپا پیامدها و عکس‌العمل‌های بسیاری داشته است که با توجه به سیر

¹ PISP = Payment Initiative Service Provider

² AISP = Account Information Service Provider

³ SOROT

⁴ TRUSTLY

⁵ MOVEN

⁶ MINT

مسیری مشابه در ایران می‌تواند الگوی مناسبی برای کشور ما باشد، به عبارت دیگر بررسی واکنش و تصمیمات بانک‌ها و تحلیل عواقب هر یک از تصمیمات دروس آموخته‌ی خوبی را برای بررسی وضعیت پرداخت‌سازان در ایران خواهد داشت. در اروپا ۳ جریان اصلی در مواجهه با پرداخت‌سازان شکل گرفته است که عبارت‌اند از [11]:

- **دسته «تهدید^۱»:** این جریان، «پی‌اس‌دی ۲» را تهدیدی در سطح تاکتیکی دانسته و آن را به عنوان تمرینی برای تطبیق می‌داند. در نظر این گروه فکری، «پی‌اس‌دی ۲» محرکی هزینه‌زاست، نه درآمدزا که انتظار می‌رود برای رقابت با پرداخت‌سازان تنها نیاز به یک پاسخ در سطح تاکتیکی داشته باشند، یعنی با ارایه قیمت‌های پایین و رقابتی برای دفاع از رابط کاربری با مشتری، بانک تلاش می‌کند تا جایگاه خود را حفظ خواهد کرد.
  - **دسته «انتظار و مشاهده^۲»:** این جریان، «پی‌اس‌دی ۲» را به عنوان دستورالعملی که هنوز شانس کافی برای ارایه خدمت بهتر به مشتری و گسترش بازار ندارد می‌نگرد. در نظر این جریان فکری، هنوز زود است که گفته شود «پی‌اس‌دی ۲» چطور می‌تواند خلق ارزش کند. بنابراین، پاسخ مناسب این دسته این خواهد بود که خود را با دستورالعمل تطبیق داده و در انتظار بمانند و ببینند چه اتفاقی می‌افتد تا زمانی که تغییراتی جدی حادث شود.
  - **دسته «کاتالیزور^۳»:** این جریان، «پی‌اس‌دی ۲» را به عنوان زمینه مساعدی برای ایجاد تغییرات اساسی در سراسر بخش مالی دنیا می‌بیند. درک این دسته از دستورالعمل تاکنون چیزی جدای از نیروهای کاتالیزوری که به حرکت بی‌وقفه به سمت بانکداری باز نیست. این جریان فکری معتقد است که زمان پاسخ به «پی‌اس‌دی ۲» هم‌اکنون است، در واقع، برخی می‌گویند آن را قبلاً انجام داده‌ایم.
- اجرای شدن «پی‌اس‌دی ۲» و واکنش بانک‌ها در قبال آن پیامدهایی دارد که برخی از آن‌ها عبارت‌اند از:
- ورود بازیگران جدید: بازیگران غیربانکی که چابک و منعطف بوده و به بازار خدمات پرداخت وارد می‌شوند در حالی که نیازی به زیرساخت‌های عظیم بانکی و مطابقت با قوانین و مقررات پیچیده ندارند.
  - تحول در مدل‌های کسب و کار: رقابت حاصله، موجب تغییر مدل‌های درآمدی از فعالیت‌های پرداخت سودآور به انواع جدیدی از خدمات دارای ارزش افزوده خواهد شد. بازیگران غیربانکی و به‌ویژه پذیرندگان، قادر به استحصالی بیشترین منافع و تمرکز بر روی خدمات سودآور خواهند شد.
  - عرضه خدمات بهتر: خدمات پرداخت نوآورانه تجربیات مشتریان را ارتقاء خواهند داد.
  - تاثیرات سازمانی: تغییرات بنیادین در حوزه فناوری اطلاعات مورد نیاز است، از رویکرد به سمت پذیرش ای‌پی‌آی‌ها تا رعایت الزامات امنیتی جدید، یا ارتقای ظرفیت سرورها به حداقل‌های مورد نظر.

۴- فرصت‌ها و چالش‌های پرداخت‌سازان

در این قسمت با توجه به ادبیات موضوع، مصاحبه‌های عمیق انجام شده و اکتشاف مربوط به گروه‌های کانونی مدل مفهومی اولیه‌ای برای فرصت‌ها و تهدیدهای پیش‌روی بانک‌ها در قبال پرداخت‌سازان استخراج و جزئیات آن توسط پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفته است.

¹ Threat

² Wait and see

³ Catalyst

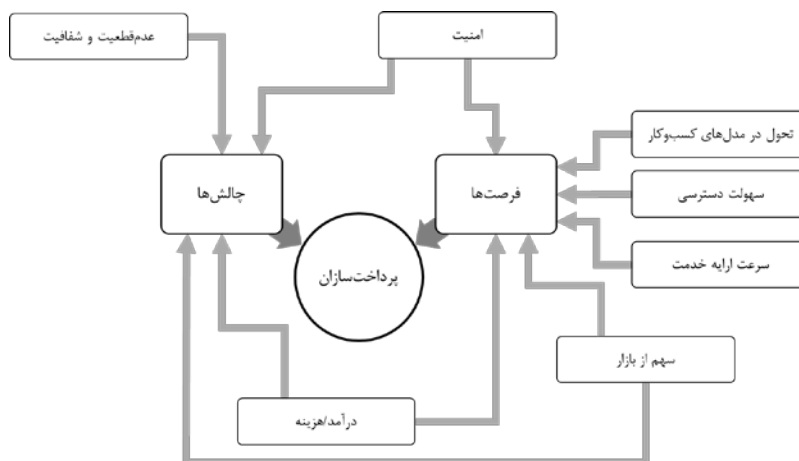

۱-۴- مدل مفهومی فرصت‌ها و چالش‌ها

برای استخراج مدل مفهومی فرصت‌ها و چالش‌های پرداخت‌سازان در ایران از روش گروه کانونی و جمع‌نظرات کارشناسی ذی‌نفعان استفاده شده است. منظور از ذی‌نفعان پرداخت‌سازان، کلیه موجودیت‌هایی هستند که یا بر روی پرداخت‌سازان و عملکرد آن‌ها تاثیر می‌گذارند یا از آن‌ها تاثیر می‌پذیرند. ذی‌نفعان اصلی پرداخت‌سازان شامل موارد زیر هستند:

- بانک مرکزی
- بانک‌ها
- شرکت‌های عامل سوم یا پرداخت‌سازان
- مشتریان

مدل مفهومی فرصت‌ها و چالش‌های پرداخت‌سازان مطابق تصویر شماره ۵ نمایش داده شده است.

تصویر ۵- مدل مفهومی فرصت‌ها و چالش‌های پرداخت‌سازان

همان‌طور که در تصویر مدل مفهومی مشاهده می‌شود، ۸ گویه‌ی اصلی که نوع تاثیرگذاری یا تاثیرپذیری پرداخت‌سازان بر روی ذی‌نفعان را نشان می‌دهد در ۲ قالب فرصت یا چالش شناسایی شده‌اند. ماهیت برخی گویه‌ها به گونه‌ای است که صرفاً به‌عنوان فرصت یا چالش شناسایی می‌شوند و برخی دیگر از هر دو جنس هستند. در جدول شماره ۳ جزئیات هر یک از گویه‌ها و فرصت‌ها و چالش‌های هر یک به تفکیک تشریح شده است:

جدول شماره ۳- مدل مفهومی فرصت‌ها و چالش‌های پرداخت‌سازان

فرصت	چالش	گویه
وجود برنامه بلندمدت بانک مرکزی ج.ا.ا. برای ورود به مقوله بانکداری باز و ارائه جزییات آن به‌صورت مرحله‌ای (پرداخت‌سازان، پرداخت‌یاران، پرداخت‌بانان، حساب‌یاران و ضابطه‌یاران)	عدم وجود متولی و قواعد مشخص برای فعالیت استارت‌آپ‌ها و فین‌تک‌ها از سوی نهادهای نظارتی	عدم قطعیت و شفافیت
وجود برنامه بلندمدت بانک مرکزی ج.ا.ا. برای ورود به مقوله بانکداری باز و ارائه جزییات آن به‌صورت مرحله‌ای	عدم شفافیت در خصوص تراکنش‌های آفلاین (کیف پول الکترونیک و ...) و جایگاه بازیگرانی همچون اپراتورها تلفن همراه	عدم قطعیت و شفافیت
توسعه بازار باوجود عدم شفافیت کارمز پرداخت‌سازان و هزینه‌ی سرمایه‌گذاری حداقلی	عدم شفافیت در میزان تعرفه کارمزد پرداخت‌سازان و سیاست‌های آتی بانک مرکزی	عدم قطعیت و شفافیت / درآمد

امنیت	متحمل شدن کلیه‌ی ریسک‌های مربوط به تامین امنیت توسط بانک	حفظ اطلاعات مشتریان و حساب‌ها نزد بانک‌ها
امنیت	امکان سوء استفاده از اطلاعات کارت‌ها توسط پرداخت‌سازان	
امنیت	عدم نظارت بر اقدام خلاف مقررات شرکت‌های پرداخت ساز	
امنیت	امکان ایجاد دوگانگی برای بانک‌ها در خصوص اعمال کنترل‌های امنیتی	
امنیت	ظهور نرم‌افزارهای جعلی متعدد تحت عنوان پرداخت‌ساز در با هدف جمع‌آوری اطلاعات مشتریان	
امنیت/ تحول در مدل‌های کسب و کار	امکان خروج و تجمیع داده‌ها و اطلاعات مشتریان توسط پرداخت‌سازان	تجمیع داده‌های و اطلاعات مشتریان برای خلق نوآوری در اراییه‌ی خدمات مشترک ارزش‌افزود
سهولت دسترسی		
سرعت اراییه خدمت		
هزینه		
درآمد	کاهش درآمد بانک‌ها در کوتاه مدت	جبران درآمدهای بانک با خلق نوآوری و اراییه خدمات مشترک ارزش‌افزاد
تحول در مدل‌های کسب و کار	افزایش سطح انتظارات مشتریان با ورود پرداخت‌سازان و اراییه خدمات متنوع	افزایش نوآوری و اراییه خدمات شخصی‌سازی شده برای مشتریان
سهم از بازار	افزایش سهم از بازار پرداخت‌سازان در کوتاه مدت	کنترل سهم از بازار و حفظ جایگاه با ورود به‌موقع و اتخاذ استراتژی مناسب
سهم از بازار/ سهولت دسترسی	افزایش سهم از بازار پرداخت‌سازان به دلیل ضریب نفوذ بالای تلفن همراه	کنترل سهم از بازار و حفظ جایگاه با ورود به‌موقع و اتخاذ استراتژی مناسب

۵- روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش‌های گردآوری اطلاعات از نوع توصیفی- پیمایشی است. در این پژوهش، هدف اصلی اراییه مدلی برای شناسایی فرصت‌ها و چالش‌های حضور پرداخت‌سازان در صنعت بانکداری ایران است. برای این منظور ابتدا گویه‌های اصلی و چالش‌ها و فرصت‌های مربوط به هر یک (به عنوان گویه‌های فرعی) استخراج شده‌اند، برای این کار از نتایج بدست آمده از ادبیات موضوع و نظرات خبرگان منتخب از طیفی از ذی‌نفعان مورد استفاده قرار گرفت. سپس با استفاده از پرسش‌نامه‌ای محقق‌ساخته، بررسی آماری بر روی یافته‌های اولیه انجام شد. جامعه آماری پژوهش در مرحله پرسش‌نامه، طیف وسیع‌تری از ذی‌نفعان، اعم از مدیران و کارشناسان بانک مرکزی، بانک‌ها، پرداخت‌سازان و مشتریان واقع در شهر تهران را شامل شد. از جامعه آماری تعداد ۱۲۰ نفر به‌عنوان نمونه آماری و به‌صورت غیرتصادفی^۰ طبقه‌ای انتخاب شدند. این پرسشنامه از ۱۸ سوال تشکیل و با استفاده از طیف لیکرت به‌عنوان مقیاس مورد نظر طراحی گردیده است.

۵-۱-۱-۵-۱-۵ روایی پرسش‌نامه

در این پژوهش ۳ نوع روایی بررسی شده است.

۵-۱-۱-۵-۱-۵-۱-۵ روایی محتوا

روایی محتوی به این بستگی دارد که سوالات پرسش‌نامه تا چه میزان حوزه محتوایی متغیرهای مورد نظر را پوشش می‌دهد [12]. یکی از روش‌ها برای ارزیابی و تضمین روایی محتوا شکل‌گیری معقول ابزار است. اتکای زیاد به ادبیات موضوع و استفاده از نظر متخصصان برای ارزیابی پرسشنامه می‌تواند روایی محتوا را تضمین کند [13]. از آنجائی که همه گویه‌های پرسش‌نامه بر اساس مطالعات قبلی و نظرات خبرگان بوده و پرسش‌نامه اولیه بر اساس دریافت بازخور از متخصصین اصلاح و نهایی شده است، می‌توان از روایی محتوایی آن اطمینان پیدا کرد.

۵-۱-۱-۵-۲-۱-۵-۱-۵ روایی سازه

روایی سازه نمایان‌گر آن است که ابزار اندازه‌گیری تا چه حد اندازه یک سازه یا خصیصه‌ای را که مبنای نظری دارد می‌سنجد [13]. به عبارت دیگر برای قبول روایی یک مدل و در نتیجه روایی نشان‌گرهای یک سازه، لازم است نشان دهیم بین این نشان‌گرها هماهنگی و هم‌سویی وجود دارد [14]. تحلیل عاملی تأییدی یکی از کاربردی‌ترین روش‌ها در این زمینه است. همان‌گونه که در بررسی فرضیه‌ها آرایه شده، بار عاملی همه فاکتورها بالا بوده و بیانگر روایی خوب سازه مدل خواهد بود.

۵-۱-۱-۵-۳-۱-۵-۱-۵ روایی وابسته به معیار

هر چه همبستگی بین شاخص‌ها و متغیر وابسته یا ملاک بالاتر باشد، روایی بهتر است [15]. به عبارتی دیگر در این پژوهش هر چه همبستگی بین معیارهای فرصت‌ها و معیارهای چالش‌ها بیشتر باشد، روایی وابسته به معیار پرسشنامه بهتر است. میزان همبستگی معیارهای فرصت‌ها و چالش‌ها در جدول شماره ۴ نمایش داده شده است.

جدول ۴- همبستگی فاکتورهای اصلی فرصت‌ها و چالش‌های پرداخت سازان

میزان همبستگی	فاکتورها
۰/۹۲۶	عدم قطعیت و شفافیت
۰/۹۴۲	امنیت
۰/۸۵۲	سهولت دسترسی
۰/۹۱۲	سرعت آرایه خدمت
۰/۸۵۱	هزینه
۰/۸۵۳	درآمد
۰/۸۷۶	تحول در مدل‌های کسب و کار
۰/۹۰۳	سهم از بازار

۵-۲- پایایی پرسش نامه

به منظور بررسی پایایی پرسش نامه از ضریب آلفای کرونباخ و برای محاسبه ی آن از نرم افزار اسپس اس^۱ استفاده شده است. از آنجائی که آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷ قابل قبول است؛ در نتیجه با توجه به جدول شماره ۵ پایایی تمامی سوالات پرسش نامه مورد تایید است.

جدول ۵- نتایج آزمون آلفای کرونباخ مرتبط برای هر کدام از سازه های پرسش نامه

آلفای کرونباخ	تعداد سوال	متغیرها	آلفای کرونباخ	تعداد سوالها	حوزه پرسش نامه
۰/۸۵۲	۷	عدم قطعیت و شفافیت	۰/۹۹۱	۳۰	فرصت ها و چالش ها پرداخت سازان
۰/۹۴۸	۸	امنیت			
۰/۹۵۳	۳	سهولت دسترسی			
۰/۸۹۷	۱	سرعت ارائه خدمت			
۰/۹۳۱	۱	هزینه			
۰/۹۱۲	۳	درآمد			
۰/۹۳۴	۳	تحول در مدل های کسب و کار			
۰/۹۲۳	۳	سهم از بازار			

۶- یافته های تحقیق

با توجه به تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده از طریق نرم افزار اسپس اس می توان اطلاعات حاصله را مطابق جدول ۶ بیان نمود:

¹ SPSS

جدول ۶- داده‌های جمع‌آوری شده

جنسیت		
مرد	زن	
%۸۹	%۱۱	
سن		
کمتر از ۲۵ سال	۲۵ تا ۴۰ سال	۴۰ سال و بیشتر
%۱۲,۵	%۵۲,۳	%۳۵,۲
تحصیلات		
دیپلم	فوق دیپلم	کارشناس
		%۷۱,۶
کارشناس ارشد	دکتری	
%۲۵,۲	%۳,۶	
میزان سابقه خدمت		
۵ سال و کمتر	۵ تا ۱۰ سال	۱۰ تا ۱۵ سال
%۱۰,۹	%۱۷,۲	%۲۵,۷
۱۰ تا ۲۰ سال	۲۰ سال و بیشتر	
%۲۷,۶	%۱۸,۶	
سطح شغل		
کارشناس ارشد	مدیر	معاون
%۸۱,۲	%۱۵,۲	%۳,۶

۶-۱- آزمون KMO و بارتلت

ضریب شاخص کی‌ام‌او^۱ از صفر تا یک است. این شاخص هر چقدر به عدد یک نزدیک‌تر باشد نشان‌دهنده کفایت نمونه‌گیری و نیز مفید بودن تحلیل عاملی برای عوامل است [16]. از سوی دیگر آزمون بارتلت میزان معناداری روابط بین عوامل مورد نظر را نشان می‌دهد. مقدار کی‌ام‌او به‌دست آمده نشان‌دهنده سازگاری مناسب فاکتورها برای انجام تحلیل عاملی است.

در این آزمون فرض صفر و فرض یک به‌صورت زیر است:

H₀: ارتباط مناسب میان ساختار داده‌ها وجود ندارد.

H₁: ارتباط مناسب میان ساختار داده‌ها وجود دارد.

به‌عبارتی دیگر نمونه‌ها از کفایت لازم برخوردار هستند. علاوه‌براین، به دلیل برقراری رابطه: (P-value=۰/۰۰۰ã۰/۰۵) در سطح خطای ۵ درصد (که جزییات آن در جدول شماره ۷ ارایه شده است) می‌توان گفت، روابط معناداری بین متغیرهای تحلیل عاملی وجود دارد و داده‌ها برای انجام تحلیل عاملی مناسب هستند.

¹ KMO

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام های پرداخت

تهران، مرکز همایش های بین المللی برج میلاد - ۳۰۲ بهمن ۱۳۹۶
7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نواوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی

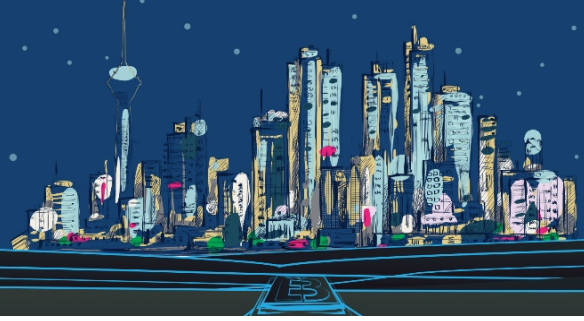
جدول ۷- نتایج آزمون KMO و بارتلت

فاکتور	نام آزمون	نتیجه	توضیح
فرصت ها و چالش های پرداخت سازان	KMO	۰/۹۵۸	کفایت نمونه گیری در حد بسیار خوب است.
	آزمون بارتلت		
	X ²	۱۶۳۱۷/۰۸۶	P-value=۰/۰۰۰ $\hat{a}$ ۰/۰۵
	df	۱۳۲۶	
P-value	۰/۰۰۰		

با توجه به آزمون های انجام شده تاثیر هر یک از گویه ها (فرصت ها و چالش ها) بر روی پرداخت سازان مطابق جدول شماره ۸ می باشد:

جدول ۸- نتیجه بررسی آزمون های فرض آماری بر روی معیارهای مربوط به فرصت ها و چالش ها

نتیجه	۹۵٪ فاصله اطمینان برای تفاوت		تفاوت میانگین	میانگین	عدد معناداری	درجه آزادی	T	شاخص
	حد بالا	حد پایین						
عدم قطعیت های محیطی و نبود شفافیت لازم در مصوبه پرداخت سازان مانع از اجرای آن توسط بانک ها می شود								
رد فرض صفر	۱/۵۰۹۰	۱/۲۱۸۳	۱/۳۶۳۶۴	۴/۳۶۳۶	۰/۰۰۰	۱۰۹	۱۸/۵۹۳	عدم قطعیت محیطی و نبود شفافیت لازم
امنیت موضوعی حیاتی بوده و در صورت حل نشدن برخی ابهامات مانع از اجرای صحیح مصوبه پرداخت سازان می شود								
تأیید فرض صفر	۰/۰۷۸۰	-۰/۳۱۴۴	-۰/۱۱۸۱	۲/۸۸۱۸	۰/۲۳۵	۱۰۹	-۱/۱۹۴	نامعلوم بودن وضعیت امنیت
با اجرای مصوبه پرداخت سازان سهولت و دسترسی برای کاربران افزایش نخواهد یافت								
رد فرض صفر	۱/۵۷۰۷	۱/۲۸۰۲	۱/۴۲۵۴۵	۴/۴۲۵۵	۰/۰۰۰	۱۰۹	۱۹/۴۴۹	افزایش سهولت و دسترسی
با اجرای مصوبه پرداخت سازان سرعت ارائه خدمات برای کاربران افزایش نخواهد یافت								
رد فرض صفر	۱/۵۵۷۴	۱/۲۸۳۵	۱/۴۲۰۴۵	۴/۴۲۰۵	۰/۰۰۰	۱۰۹	۲۰/۵۵۸	افزایش سرعت ارائه خدمات
هزینه های بانک ها با اجرای مصوبه پرداخت سازان افزایش یافته و این موضوع مانع اجرای صحیح آن است								
رد فرض صفر	۱/۶۲۱۵	۱/۳۴۹۴	۱/۴۸۵۴۵	۴/۴۸۵۵	۰/۰۰۰	۱۰۹	۲۱/۶۳۶	افزایش هزینه بانک ها
با اجرای مصوبه پرداخت سازان درآمد بانک ها در کوتاه مدت کاهش یافته و بانک ها رغبتی برای اجرای آن ندارند								
تأیید فرض صفر	-۰/۱۶۸۴	-۰/۴۷۷۵	-۰/۱۵۴۵	۲/۸۴۵۵	۰/۳۴۵	۱۰۹	-۰/۹۴۸	کاهش درآمد بانک ها
اجرای مصوبه پرداخت سازان باعث ایجاد تحول در مدل های کسب و کار نخواهد شد و بانک ها علاقه ای به این موضوع ندارند								
رد فرض صفر	۱/۵۷۰۷	۱/۲۸۰۲	۱/۴۲۵۴۵	۴/۴۲۵۵	۰/۰۰۰	۱۰۹	۱۹/۴۴۹	تحول در مدل های کسب و کار
اجرای مصوبه پرداخت سازان باعث از دست دادن سهم از بازار بانک ها شده و این موضوع بانک ها را ترغیب نمی کند								
رد فرض صفر	۱/۵۵۷۴	۱/۲۸۳۵	۱/۴۲۰۴۵	۴/۴۲۰۵	۰/۰۰۰	۱۰۹	۲۰/۵۵۸	سهم از بازار بانک ها

همان‌طور که نتایج آماری نشان می‌دهد به‌طور کلی ورود پرداخت‌سازان از جنبه‌های مختلف مثبت ارزیابی می‌شود و فرصت‌های پیش‌روی ذی‌نفعان بیشتر از چالش‌ها و تهدیدهای آن خواهد بود. در ادامه تفسیر مربوط به نتایج هر یک از آزمون‌ها ارائه شده است:

- نبود شفافیت در تعدادی از بندهای ابلاغیه و الزامات اجرایی آن مانعی اساسی در اجرای این ابلاغیه نبود و عدم قطعیت‌های محیطی نیز از نگاه ذی‌نفعان قابل رفع می‌باشد.
- امنیت اطلاعات مشتریان و تخلفات احتمالی پرداخت‌سازان و عدم مسئولیت‌پذیری بانک مرکزی ج.ا.ا. در قبال امنیت موضوعی جدی و قابل تامل است که اجرایی شدن پرداخت‌سازان را تحت تاثیر قرار می‌دهد. برای مرتفع شدن این موانع می‌بایست اقداماتی اساسی از سوی بانک مرکزی انجام شود که پیشنهادات و توصیه‌هایی مربوطه در ادامه ارائه شده است.
- با توسعه خدمات پرداخت‌سازان، سهولت و دسترسی افزایش خواهد یافت که اصلی‌ترین دلیل آن افزایش رقابت در ارائه خدمات با کیفیت و متنوع است.
- افزایش سرعت ارائه خدمات از طریق پرداخت‌سازان کاملاً محسوس بوده و پرداخت‌سازان با ارائه راه‌حل‌های جامع و نوینی از قبیل تجمیع خدمات، فروش‌های متقاطع و ... انتقال وجه کارت به کارت دوجانبه بدون حضور کارت را میسر می‌سازند.
- اجرایی شدن پرداخت‌سازان، هزینه‌ی قابل توجهی را به بانک‌ها تحمیل نمی‌کند و استفاده از زیرساخت‌های بانک‌ها و شبکه‌های موجود در نظام بانکی، شرایطی را فراهم خواهد کرد که پرداخت‌سازان نیز با کمترین هزینه امکان ارائه خدمات به مشتریان را خواهند داشت.
- این‌گونه به‌نظر می‌رسد که با گسترش پرداخت‌سازان تمایل مشتریان به بهره‌گیری از خدمات مستقیم از طریق کانال‌های غیرحضوری بانکی کمتر شده و در کوتاه‌مدت درآمدها بانک‌ها کاهش خواهد یافت، درحالی که بررسی‌ها حاکی از آن است که در بلندمدت علاوه بر اینکه حضور پرداخت‌سازان باعث گسترش نفوذ ارائه این قبیل خدمات بین مشتریان می‌گردد، سهم بازار از دست رفته‌ی بانک‌ها با افزایش اقبال مشتریان به دریافت خدمات کانال‌های غیرحضوری، جبران خواهد شد.
- وجود رقبای متعدد و تمایل مشتریان به دریافت خدمات متنوع باعث تحول در مدل‌های کسب‌وکار بانکی و افزایش تنوع خدمات خواهد شد. ارائه‌ی محصولات و خدمات خلاقانه و متناسب با نیاز مشتریان از دستاوردهای حضور پرداخت‌سازان خواهد بود.
- مشارکت بانک‌ها با پرداخت‌سازان، ایجاد تحول در کسب‌وکار بانکی، افزایش ضریب نفوذ و دسترسی آسان به خدمات و محصولات متنوع باعث افزایش سهم از بازار بانک‌ها در میان‌مدت خواهد شد.

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام‌های پرداخت

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۳۰ و ۳۱ بهمن ۱۳۹۶

7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی

۷- یافته‌های تحقیق

همان‌طور که نتایج بررسی‌ها و تحلیل‌های آماری نشان می‌دهد، برآیند اجرای پرداخت‌سازان برای کلیه‌ی ذی‌نفعان به‌عنوان یک فرصت تلقی شده و بهره‌گیری حداکثری از آن می‌تواند به سود بازیگران اصلی باشد. از طرفی، چالش‌ها و مخاطراتی نیز در راه اجرای صحیح و بی‌نقص آن مشاهده می‌شود که برای رفع آن‌ها انجام برخی اقدامات و اصلاحات ضروری است. اقدامات و اصلاحات مذکور در قالب توصیه‌هایی برای هر یک از ذی‌نفعان در جدول شماره ۹ ارائه شده است.

جدول ۹- اقدامات، ملاحظات و اصلاحات احتمالی هر یک از ذی‌نفعان جهت اجرای صحیح پرداخت‌سازان

ذی نفع ۱: بانک‌ها		
ملاحظه	اقدام	شرح موضوع
- تجربیات سایر کشورها حاکی از آن است که رویکردهایی همچون «تهدید» یا «انتظار و مشاهده» منفعتی برای بانک نداشته و باعث از دست رفتن جایگاه رقابتی خواهد شد. - در صورت انعقاد قرارداد همکاری بین بانک‌ها و شرکت‌های پرداخت‌ساز، تعداد تراکنش‌های انتقال وجه از طریق کارت‌های بانکی کاهش نخواهند یافت؛ بلکه به دلیل افزایش اقبال عمومی به استفاده از تلفن همراه برای انجام تراکنش‌ها، پیش‌بینی می‌شود تعداد تراکنش‌های کارت‌های بانک‌ها، افزایش یابد. - مجموع درآمد حاصل از کارمزدهای دریافتی بانک‌ها در این مدل همکاری، از محل افزایش تعداد تراکنش‌های انتقال وجه، افزایش می‌یابد. لازم به ذکر است شرکت‌های پرداخت‌ساز (در حال حاضر) هیچگونه کارمزدی از محل کارمزدهای مورد نظر دریافت نمی‌نمایند.	بانک‌ها استراتژی کاتالیزور را برگزیده و اقدام به مشارکت در راه‌اندازی سرویس انتقال وجه دو جانبه نمایند.	راهبرد بانک‌ها در خصوص پرداخت‌سازان
با توجه به وجود مشکلات امنیتی احتمالی، حمایت بانک‌ها از پرداخت‌سازان مورد تایید خود می‌تواند موجب ارتقای امنیت و اعتماد بیشتر مشتریان و جلب مشارکت بیشتر سایر بانک‌ها در توسعه فعالیت پرداخت‌سازان گردد.	بانک‌ها راساً مبادرت به راه‌اندازی سرویس‌های مربوط به پرداخت‌سازان در بستر ابزارهای موجود خویش به‌ویژه از طریق تلفن همراه نمایند یا اینکه از پرداخت‌سازان مورد تایید خود حمایت همه‌جانبه کنند.	رویکرد اجرایی بانک‌ها در خصوص پرداخت‌سازان
ذی نفع ۲: بانک مرکزی		
شرح موضوع	شرح موضوع	شرح موضوع
با اعطای مجوز به پرداخت‌سازان مورد تایید بانک مرکزی ج.ا. صرفاً پرداخت‌سازان دارای شناسنامه و مجوز امکان عقد قرارداد	بانک مرکزی ج.ا. تعداد محدودی از فین‌تک‌ها را به‌عنوان پرداخت‌ساز مجاز شناسایی نموده و به آن‌ها مجوز لازم جهت	راهبرد بانک مرکزی در نحوه توسعه پرداخت‌سازان

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام های پرداخت

تهران، مرکز همایش های بین المللی برج میلاد - ۳۰۲ بهمن ۱۳۹۶

7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی

با بانکها و فعالیتهای در این زمینه را خواهند داشت. • بدیهی است تدابیر و کنترل های امنیتی و عملکردی پرداخت سازان مجاز، همواره بایستی از سوی بانک مرکزی ج.ا.ا مورد ارزیابی قرار گیرد.	فعالیت به عنوان پرداخت ساز را اعطا کند.	
• نظارت بیشتر از موجب کاهش بی نظمی های حاکم بر بازار پرداخت سازان شده و اعتماد بیشتری در بانکها و مشتریان ایجاد خواهد کرد. • برگزاری جلسات مدیریتی و فنی توسط نظام تصمیم سازی کشور با نمایندگان بانکها و سایر ذی نفعان، پیش از راه اندازی سرویس های مربوط به پرداخت سازان، از اجرای تصمیماتی که ممکن است تمامیت و اعتبار نظام بانکی را خدشه دار کند جلوگیری می کند.	بانک مرکزی ج.ا.ا نقش حاکمیتی خود را پررنگ تر نموده و نظارت بیشتری بر فرایند اجرای پرداخت سازان داشته باشد.	راهبرد بانک مرکزی در خصوص امنیت موضوع پرداخت سازان
ذی نفع ۳: پرداخت سازان		
شرح موضوع	شرح موضوع	شرح موضوع
• مطابق مبحث ۱-ح الزامات اجرایی، در حال حاضر در احراز هویت دو عامله بایستی حداقل دو مورد از سه روش عنوان شده توسط بانک مرکزی احراز شود. در حالی که پرداخت سازان از بانک های طرف قرارداد وب سرویس دریافت نموده و برخلاف ابلاغیه اطلاعات شماره پین ۱۶ رقمی کارت، رمز دوم، CVV2 و تاریخ انقضاء را جهت انتقال وجه در محیط اپلیکیشن خود (نه از طریق درگاه بانک) از دارنده کارت اخذ می نمایند که می تواند موجب سوء استفاده از اطلاعات مشتریان گردد. • یکی از راهکارهایی که بتواند الزامات ارائه شده در مبحث ۴، ماده ۱۰ را تأمین نماید استفاده از یک کد، تحت عنوان «کد اعتبارسنجی تراکنش» است که با ترکیب اطلاعاتی حداقل شامل مبلغ تراکنش و شماره کارت مقصد، تولید شده باشد و به منظور مجاز سازی تراکنش توسط بانک صادر کننده و از طریق کانالی مستقل از کانال پرداخت برای دارنده کارت مبدأ انتقال ارسال شود. دارنده کارت با ارسال مجدد این کد،	پرداخت سازان در احراز هویت دو عامله، عدم ذخیره سازی اطلاعات محرمانه مشتریان، رعایت سقف پرداخت و ... مطابق ابلاغیه بانک مرکزی عمل نموده و از الزامات اجرایی تبعیت کنند یا از راهکاری جایگزین و امن استفاده کنند.	راهبرد پرداخت سازان در خصوص حفظ امنیت اطلاعات مشتریان

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام‌های پرداخت

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۳ و ۲ بهمن ۱۳۹۶

7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی

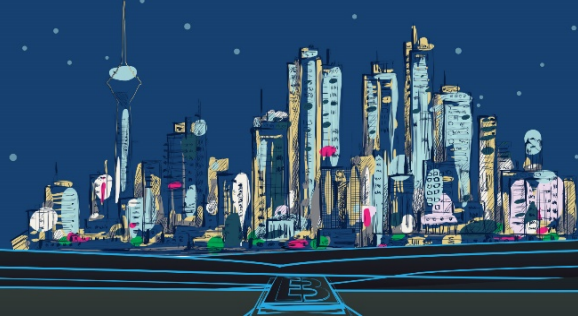
تراکنش درخواست شده را معتبر اعلام می‌کند و پس از آن فرایند تراکنش مالی تکمیل می‌شود.

- طبق تبصره ذیل ماده ۱۰، اصالت مبدأ تراکنش انتقال، باید از طریق شماره تلفن همراه دارنده کارت ثبت شده در موسسه اعتباری، احراز شود. در حال حاضر در زمان نصب برنامه همراه توسط شرکت‌های پرداخت‌ساز، شماره تلفن همراه دارنده حساب استعمال شده و کد فعال‌سازی برنامه برای وی ارسال می‌گردد. در حالی که شماره تلفن همراه کاربر به بانک صادرکننده کارت ارسال نشده و برای احراز اصالت تراکنش مورد استفاده قرار نمی‌گیرد (کد اعتبارسنجی تراکنش برای دارنده سیم کارت ارسال و دریافت جهت احراز هویت نمی‌شود). این موضوع خلاف مقررات پرداخت‌سازان بوده و موجب افشای اطلاعات کاربران می‌گردد.

- مطابق تبصره ذیل مبحث ۴، ماده ۱۱، اطلاعات محرمانه کارت مشتریان نباید روی ابزارهای پذیرش یا در امکانات پرداخت‌ساز ذخیره شوند. این در حالی است که شماره پن ۱۶ رقمی کارت در برنامه همراه پرداخت‌سازان ذخیره شده و امکان دسترسی به سایر اطلاعات محرمانه کارت فراهم می‌باشد.

- مطابق مبحث ۶، ماده ۱۴، سقف مبلغ تراکنش قابل انجام در این خدمت، ده میلیون ریال در روز است. در حالی که سقف مبلغ تراکنش بر روی برنامه همراه پرداخت‌سازان در حال حاضر سی میلیون ریال بوده و خلاف الزامات اجرایی عمل می‌شود.

- بر طبق مبحث ۶، ماده ۱۹-۱ امکان انتخاب بانک یا موسسه اعتباری ارائه دهنده خدمت باید در برنامه برای مشتری فراهم شود، در حالی که عملاً این امکان در برنامه همراه برخی پرداخت‌سازان فراهم نمی‌شود. با توجه به تعیین کننده بودن شرکت‌های پرداخت‌ساز در انتخاب بانک، این مساله موجب می‌شود تا کارمزدهای برخی بانک‌ها افزایش یافته و سایر بانک‌ها متضرر شوند.

۸- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

همزمان با تحولات بین‌المللی و رشد و تغییرات حادث شده در مقوله پرداخت، توسعه شبکه‌های پرداخت در نظام پرداخت‌های ایران نیز اجتناب‌ناپذیر خواهد بود؛ علی‌رغم اینکه توسعه و حمایت از شرکت‌های پرداخت‌ساز برای این شرکت‌ها و دارندگان حساب مزایای بسیاری همچون: سهولت دسترسی، افزایش سرعت خدمات و ارتقای تنوع و نوآوری می‌شود، اجرای نادرست آن می‌تواند مخاطراتی جبران‌ناپذیری را برای بانک‌ها و مشتریان به‌همراه داشته باشد. در حال حاضر اغلب مخاطرات و چالش‌ها صرفاً متوجه بانک‌ها است و بانک مرکزی ج.ا.ا. نقش حاکمیتی جامعی در این رابطه ایفا نمی‌کند. بررسی عمیق موضوع از ابعاد مختلف و انجام برخی اقدامات، ملاحظات و اصلاحات احتمالی از جانب هر یک از ذی‌نفعان می‌تواند موفقیت این ابلاغیه را تضمین کرده اجرای صحیح و بی‌نقص آن را منجر شود.

منابع

- [1] S. Manchiraju, G. Vudayagiri and S. Gopinath Pillai, "Top 10 trends in peymant," Capgemini, 2017.
- [2] M. Kashyap and S. Davies, "Redrawing the lines: FinTech's growing influence on Financial Services," PwC, 2017.
- [3] P. Eber and E. Collard, "PSD2-Payment Services Directive 2," Deloitte, 2016.
- [4] S. Ley and S. Bailay, "PSD2 opens the door to new market entrants," Deloitte, UK, 2016.

[۵] «الزامات خدمت انتقال کارت به کارت دو جانبه بدون حضور کارت Ø»

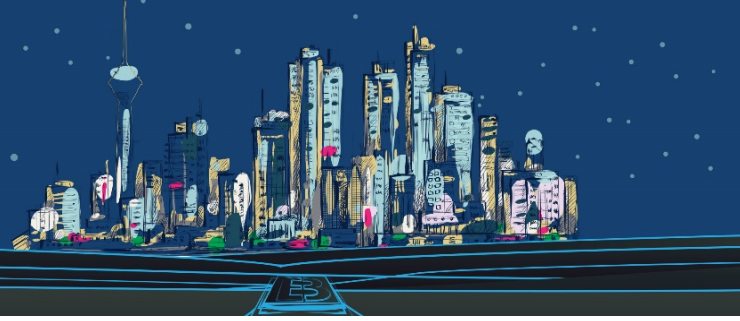

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام های پرداخت

تهران، مرکز همایش های بین المللی برج میلاد - ۳ و ۲ بهمن ۱۳۹۶

7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی

constructs,"

vol. 16, 1979.

[14] N. Verkatraman, "Strategic orientation if business enterprises: the construct, dimensionality and measurement," vol. 35, 1989.

[15] K. Fardan, Foundations of Research in Behavioral Sciences, vol. 2, Tehran: Sounds of Light, 2003.

[۱۶] هومن، حیدرعلی؛ تحلیل داده های چندمتغیری در پژوهش رفتاری، تهران. پیک فرهنگ، ۱۳۸۵.